

Reykjalundur endurhæfingarmiðstöð

Atvinnuleg endurhæfing

Hjördís Jónsdóttir

Inngangur

Starfsemi vinnuheimilisins að Reykjalundi hófst árið 1945. Margir berklasjúklingar stigu hér sín fyrstu skref út í atvinnulífið eftir margra ára dvöl á berkla-hælum. Fyrstu 15 árin dvöldu á Reykjalundi ein-göngu berklasjúklingar. Um 1960 var ekki lengur þörf á endurhæfingu fyrir þennan sjúklingahóp í sama mæli og áður. Reykjalundur breyttist í alhliða endurhæfingarstofnun.

Atvinnuleg endurhæfing

Á þessum árunum voru verkefni mörg sem taka þurfti á. Með tímanum varð atvinnuleg endurhæfing sífellt minni þáttur í starfsemi. Þörfin fyrir slíka endurhæfingu hvarf þó ekki en í dag eru það aðrir sjúklingahópar en berklasjúklingar sem þurfa á atvinnulegri endurhæfingu að halda. Fjöldi ungra öryrkja í landinu er meiri hér en á hinum Norðurlöndunum. Samkvæmt úttekt Tryggingastofnunar ríkisins eru 4,2% þjóðarinnar á aldrinum 16-66 ára metnir til meira en 75% örorku. Algengustu fyrstu sjúkdómsgreiningar eru stoðkerfisvandamál og geðræn vandamál. Með góðri endurhæfingu og stuðningi gæti hluti þessa hóps orðið vinnufær. Rannsóknir hafa sýnt fram á mikilvægi þess að grípa snemma til viðeigandi ráðstafana til að koma í veg fyrir ótímabæra örorku.

Nýlega voru sett lög um breytingar á lögum um almannatryggingar. Þessi lög gera Tryggingastofnun ríkisins kleift að gera þjónustusamninga við viðeigandi stofnanir um sértæk endurhæfingarúræði áður en til örorkumats kemur. Í byrjun árs 2000 var undirritaður þjónustusamningur milli Tryggingastofnunar og Reykjalundar. Í samningnum er kveðið á um að á Reykjalundi séu á hverjum tíma sex einstaklingar sem vísað er til meðferðar beint af læknum Tryggingastofnunar. Þessi þjónustusamningur við Tryggingastofnun er fyrsta skref Reykjalundar í þá átt að efla að nýju vægi atvinnulegrar endurhæfingar í starfsemi stofnunarinnar. Svið atvinnulegrar endurhæfingar hefur verið sett á laggirnar og ráðinn hefur verið yfirlæknir þess. Lögð verður áhersla á að greina hæfni og styrkleika hvers skjólstæðings og að greina þær aðstæður sem hann býr við atvinnulega séð. Skjólstæðingurinn verður virkur í markmiðssetningunni sem miðast við langanir hans og getu. Bæði er um að ræða einstaklingsbundna meðferð og hópmeðferð. Megináherslan í endurhæfingunni verður á vinnuefingu. Vinnuþol verður aukið með fræðslu og æfingum svo og vinnuþrófun við ýmis verk innan

staðar og utan. Lögð verður áhersla á vinnuaðlögun þar sem gerð verður athugun á hvort hægt sé að breyta vinnuumhverfi, vinnutíma og/eða vinnuferli. Skjólstæðingar fá aðstoð við að skoða vinnumarkaðinn með tilliti til þarfa hvers og eins og hjálp við atvinnuumsóknir. Lögð verður áhersla á þætti eins og bætt líkamsvitund, réttar vinnustellingar svo og styrktar- og úthaldsþjálfun. Einstaklingurinn fær til-sögn í slökun og streitustjórnun.

Framtíðarhlutverk Reykjalundar

Skipulag endurhæfingarstarfsemi á Íslandi hefur verið í deiglunni hjá heilbrigðisyfirvöldum síðustu misserin. Mikil umræða hefur einnig átt sér stað hjá fagfólki sem vinnur við endurhæfingu. Í apríl 1999 birtu endurhæfingarlæknar tillögur sínar um stefnumörkun í endurhæfingu á Íslandi og þverfaglegur vinnuhópur fagfólks í endurhæfingu birti niðurstöður vinnu sinnar um stefnumótun í endurhæfingu í desember 1999. Mikil samstaða er hjá fagfólki í endurhæfingu um stefnumótunina og eru niðurstöður þessara tveggja vinnuhópa samstíga.

Heilbrigðis- og tryggingamálaráðuneytið stefnir að gerð þjónustusamnings við öll sjúkrahús í landinu. Samningaviðræður eru hafnar milli Reykjalundar og ráðuneytisins um gerð slíks samnings. Samningurinn þarf að gera stjórnendum Reykjalundar kleift að hrinda í framkvæmd nauðsynlegum skipulagsbreytingum, sem ekki er hægt koma við í dag, vegna þess greiðslufyrirkomulags sem stofnunin býr við. Koma þarf á fót göngudeild, dagdeildum og fimm daga deildum og efla faglega þjónustu. Á þverfaglegri göngudeild færi fram eftirfylgd og stuðningsmeðferð. Slík þjónusta ætti að leiða til betri meðferðarheldni og fækka endurinnlögnum á sjúkrahús. Forskoðanir færu þar einnig fram. Með þeim er betur hægt að meta þörf fyrir endurhæfingu og leggja upp markvissa endurhæfingaráætlun. Góð meðferðaráætlun leiðir til styttri heildarlegutíma og betri nýtingar á legurýmum.

Heimasíða

Þann fyrsta mars var opnuð heimasíða Reykjalundar (reykjalundur.is). Þar er meðal annars hægt að nálgast upplýsingar um hina fjölbreyttu starfsemi stofnunarinnar auk þess sem þar er hægt að nálgast nýtt beiðnaform fyrir innlög. Þar eru einnig tenglar inn á skýrslu endurhæfingarlækna og skýrslu þverfaglegs vinnuhóps.

Heimildir

1. SÍBS bókin. Reykjavík: Samband íslenskra berkla- og brjóstholssjúklinga; 1988.
2. Tillögur Félags íslenskra endurhæfingarlækna um stefnumörkun í endurhæfingu; apríl 1999.
3. Skýrsla þverfaglegs vinnuhóps um stefnumörkun í endurhæfingu; desember 1999.
4. Thorlacius S, Stefánsson S, Ólafsson S. Umfang og ein-kenni örorku á Íslandi árið 1996. Læknablaðið 1998; 84: 629-35.
5. Ýmsar skriflegar og munnlegar upplýsingar um starfsemi Reykjalundar frá fagfólki staðarins.
6. Individens i centrum? En diskussionspromemoria om den framtida svenska arbetslivsinriktade rehabiliteringen. Utredningen om den arbetslivsinriktade rehabiliteringen. Stockholm: Regeringskansliet; 1999: S:08.

Höfundur er lækningaforstjóri á Reykjalundi.